

CHIZMACHILIK DARSLARIGA O‘QITISHNING ZAMONAVIY USLUBLARINI JORIY QILISH

Mamatov Dilshod Xasanovich

Farg‘ona viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o‘rgatish milliy markazi
“Amaliy fanlar va maktabdan tashqari ta‘lim metodikasi” kafedrasida katta o‘qituvchisi,
e-mail: dmamatov1967@mail.ru

ANNOTATSIYA

Ma‘lumki, o‘quvchilarning grafik ta‘lim asoslari bilan tanishtirish va uning egallash jarayoni maktab chizmachilik kursi mazmuni orqali amalga oshiriladi. Maktab chizmachilik kursi mazmuni: o‘quvchilarning texnikaviy tafakkurini, fazoviy tasavvurini rivojlantirish, ijodiy va bilish faoliyatini faollashtirish, umumiy hamda politexnik bilimlarni chuqur egallash, tabiat va texnikani ko‘rgazmali idrok etish, predmetlarni obrazli-belgili modellash vositasida ularning tuzilishi hamda fazoviy munosabatlarni chuqurroq bilish, shu bilan birga ko‘z bilan ko‘rib bo‘lmaydigan jarayonlar va hodisalarni sinchiklab o‘rganish kabi bir qator jarayonlarni o‘zida aks ettiradi.

Maqolada umumiy o‘rta ta‘lim muassasalarida chizmachilik darslariga o‘qitishning zamonaviy uslublarini joriy qilish imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, unda chizmachilik darslarida ma‘lumotlarni tarkibiy bo‘lib chiqish, o‘rganilayotgan tushunchalar o‘rtasidagi aloqa va o‘zaro bog‘liqlikni o‘rnatish metod va vositalarini qo‘llash bo‘yicha aniq misollar keltirilgan.

***Kalit so‘zlar:** ajraladigan birikma, ajralmaydigan birikma, birikma, fikr, chizmachilik, ma‘lumot, metod, tushuncha, uslub, vosita, o‘quvchi.*

ABSTRACT

It is known that students are introduced to the basics of graphic education and the process of its acquisition is carried out through the content of the school drawing course. The content of the school drawing course: development of students' technical thinking, spatial imagination, activation of creative and cognitive activities, in-depth acquisition of general and polytechnical knowledge, visual perception of nature and technology, deeper knowledge of their structure and spatial relations by means of symbolic modeling of objects, at the same time it reflects a number of processes, such as the careful study of processes and phenomena that cannot be seen with the naked eye.

This article discusses in detail the possibilities of introducing modern teaching methods in drawing lessons in secondary schools. It also provides specific examples

of the use of methods and tools for structuring information in drawing classes, establishing links and relationships between the concepts being studied.

Keywords: *separable connection, inseparable connection, connection, idea, drawing, information, method, concept, technique, tool, pupil.*

АННОТАЦИЯ

Известно, что учащиеся знакомятся с основами графического образования и процесс его освоения осуществляется через содержание школьного курса рисования. Содержание школьного курса рисования: развитие технического мышления учащихся, пространственное воображение, активизация творческой и познавательной деятельности, углубленное овладение общетехническими и политехническими знаниями, наглядное восприятие природы и техники, более глубокое знание их строения и пространственных отношений посредством символического моделирования предметов одновременно отражает ряд процессов, таких как тщательное изучение процессов и явлений, которые невозможно увидеть невооруженным глазом.

В данной статье подробно рассматриваются возможности внедрения современных методов обучения на уроках черчения в общеобразовательных средних школах. Здесь также приведены конкретные примеры использования методов и инструментов для структурирования информации на занятиях черчения, установления связей и взаимосвязей между изучаемыми понятиями.

Ключевые слова: *разделяемое соединение, неразделимое соединение, соединение, идея, черчение, информация, метод, понятие, методика, инструмент, ученик.*

KIRISH

Mamlakatimizda ta'lim-tarbiya tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar rivojlangan demokratik davlat barpo etish talablariga mos ravishda yoshlar ta'lim-tarbiyasi sifatini oshirish, o'quv jarayoniga ta'limning zamonaviy shakllari va usullarini joriy etish vazifasini qo'yimoqda. Mazkur vazifani amalga oshirish shaxsga yo'naltirilgan ta'lim strategiyasi talablariga ko'ra, innovatsion shakllar va usullar asosida ta'lim-tarbiya sifatini takomillashtirishni taqozo etmoqda.

O'qitishning zamonaviy shakllari va usullari asosida ta'lim-tarbiya jarayonini takomillashtirish pedagogik jarayonga, o'qituvchi va o'quvchi faoliyatiga muayyan o'zgarishlar kiritishga yo'naltirilgan faoliyat bo'lib, uning samarasi ta'lim mazmunining boyitilishi va sifatining yaxshilanishi, o'quvchilar bilim, ko'nikma va

malakalari darajasining oshganligi, ta'lim-tarbiya jarayonida o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida o'zaro faol hamkorlikning qaror topganligi bilan belgilanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida "o'quv-tarbiya jarayoniga ta'limning innovatsion shakllari va usullarini joriy etish" dolzarb vazifa etib belgilandi. Ayniqsa, hozirgi kunda o'quvchilarda ta'lim olishga sog'lom, kuchli va ta'sirchan motivatsiyani shakllantirish, ta'lim jarayonini individuallashtirish, innovatsion usullar yordamida ta'lim-tarbiya jarayonini loyihalashtirish, ta'lim berishga kompetentlik hamda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar asoslarini egallash bo'yicha pedagoglarning metodik ta'minotini yaxshilashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

L.Golish, D.Fayzullayevaning "Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish" nomli o'quv-uslubiy qo'llanmasida iqtisodiyot ta'limida ta'limni texnologiyalashtirishning asosiy kategoriyalari(turkumlari) va tushunchalari, ta'limda texnologik yondashuvning mohiyati bayon qilingan, shuningdek, ma'ruza va seminarlarni tashkillashtirishning texnologik yondashuvi yoritib berilgan. Bundan tashqari unda ma'ruza, seminarlar va amaliy mashg'ulotlarning hammualliflikdagi ta'lim texnologiyalari bayon etilgan. Ular chizmachilik fanining alohida mavzulari uchun ta'lim texnologiyasini loyihalashtirishda va rejalashtirishda namuna sifatida xizmat qiladi.

N.Muslimov, M.Usmonboyeva, D.Sayfurov, A.To'rayevning "Innovatsion ta'lim texnologiyalari" nomli o'quv-uslubiy qo'llanmasida innovatsion, modulli, hamkorlik, interfaol, muammoli, masofaviy, kompyuterli, loyiha, rivojlantiruvchi, tabaqalashtirilgan, individual, dasturiy va mustaqil ta'lim texnologiyalarining mohiyati, nazariy asoslari va turlari haqida so'z yuritilgan. Shuningdek, o'yin texnologiyalarining ta'lim jarayonida o'quvchi, talabalarning o'quv faoliyatini faollashtirish, o'qitish samaradorligini oshirishdagi o'rni va roli ochib berilgan.

O'.Tolipov, M.Usmonboyevaning "Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari" nomli o'quv qo'llanmasida pedagogik texnologiya nazariyasining shakllanish va taraqqiyoti tarixi, uning mohiyati, texnologik yondashuv tamoyillari, o'quv jarayonini loyihalash, xususiy fanlarni o'qitish jarayoniga ta'lim texnologiyasini tatbiq etish, shuningdek, ta'lim texnologiyasi samaradorligini aniqlash va baholash kabi masalalar yoritilgan.

I.Rahmonov, D.Yuldosheva, M.Abdurahmonova tomonidan umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 9-sinfi uchun yaratilgan “Chizmachilik” darsligida biriktirish detallari, ajraladigan va ajralmaydigan birikmalar, ularning turlari haqidagi maʼlumotlar batafsil yoritilgan. Shuningdek, unda ajraladigan va ajralmaydigan birikmalarni chizmalarda tasvirlash usullari bayon qilingan.

NATIJALAR

Chizmachilik darslarida maʼlumotlarni tarkiblashtirish va tarkibiy boʻlib chiqish, oʻrganilayotgan tushunchalar oʻrtasidagi aloqa va oʻzaro bogʻliqlikni oʻrnatish metod va vositalaridan foydalanish masalariga bevosita toʻxtalib oʻtamiz.

Masalan, “Toifalash jadvali” metodini oladigan boʻlsak, toifa - xususiyat va munosabatlarning muhimligini namoyon qiluvchi (umumiy) alomatdir. “Toifalash jadvali”da mavzuga oid asosiy tushunchalar jadval shaklida namoyon boʻladi. Bu jadval ajratilgan alomatlar asosida olingan maʼlumotlarni birlashtirishni taʼminlaydi, tizimli fikrlash, maʼlumotlarni tuzilmaga keltirish, tizimlashtirish koʻnikmalarini rivojlantiradi.

Jumladan, 9-sinf chizmachilik kursida oʻtiladigan “Ajraladigan va ajralmaydigan birikmalar” mavzusiga oid quyidagi “Toifalash jadvali”ni tavsiya etish mumkin:

Ajraladigan va ajralmaydigan birikmalar	
Ajraladigan birikmalar	Ajralmaydigan birikmalar
<ul style="list-style-type: none"> • boltli; • shpilkali; • vintli; • shtiftli; • shponkali; • shplintli; • shlitsali. 	<ul style="list-style-type: none"> • parchin mixli; • payvand chokli; • kavsharlangan; • tikish; • yelimlash.

“Konseptual jadval” esa oʻrganilayotgan hodisa, tushuncha, fikrlarni ikki va undan ortiq jihatlari boʻyicha taqqoslashni taʼminlaydi.

Biriktirish usullari	Tavsiflar, toifalar, xususiyatlari va boshqalar	
	Turlari	Xususiyatlari
Ajraladigan birikma	Boltli Shpilkali	Birikmalarni ajratishda birikma detallari sindirilmaydi

	Vintli Shtiftli Shponkali Shplintli Shlitsali	
Ajralmaydigan birikma	Parchin mixli Payvand chokli Kavsharlangan Tikish Yelimlash	Birikmalarni ajratishda birikma detallari sindiriladi

MUHOKAMA

Yuqorida ko‘rib chiqilgan metodlar o‘quvchilarni yangi mavzuni puxta o‘zlashtirishga, mavzu yuzasidan mustaqil fikr yuritishga undaydi. Mashg‘ulot jarayonida shu kabi metodlardan foydalanish orqali o‘quvchilarning nazariy bilimlarni o‘zlashtirish darajasi bilan birga mantiqiy fikrlashi, topshiriqlarni bajara olish qobiliyati va ta‘limning keyingi bosqichiga tayyorgarligini ta‘minlashga, ularning mustaqil fikrlarini bayon qilishga, jamoada ishlashni o‘rganishlariga keng imkoniyatlar yaratgan bo‘lamiz.

XULOSA

Shunday qilib, “Ajraladigan va ajralmaydigan birikmalar” mavzusi misolida umumiy o‘rta ta‘lim muassasalarida chizmachilik darslariga o‘qitishning zamonaviy uslublarini joriy qilish imkoniyatlarini ko‘rib chiqdik.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, o‘qitishning zamonaviy uslublarini qo‘llash natijasida o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish, xulosalar chiqarish, o‘z fikrini bayon qilish, uni asoslagan holda himoya qila bilish, sog‘lom muloqot, munozara, baxs olib borish ko‘nikmalari shakllanib, rivojlanib boradi. Eng muhimi bunday uslublardan foydalanishda o‘quvchilarning yosh, psixologik xususiyatlari va dunyoqarash darajalari inobatga olinsa, dars samaradorligi yanada oshadi. Bu esa o‘qituvchilardan kasbiy mahorat, malaka, bilimdonlik va sezgirlik kabi xislatlarga ega bo‘lishni taqozo etadi.

REFERENCES

1. Mirzahamdamovna, K. B., Erkinovna, A. N., & Jumadillaevich, S. R. (2021). USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN FINE ARTS CLASSES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.

2. Mirzahamdorova, K. B., Erkinovna, A. N., & Jumadillaevich, S. R. (2021). USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN FINE ARTS CLASSES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.
3. Sadikovna, S. G., Kurbonova, B., Akhmedova, N., & Sulaymanova, S. (2020). FUNDAMENTALS OF PROFESSIONALISM DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE OF PRACTICAL EXERCISES ON FORMING THE SKILLS AND SKILLS OF FUTURE TEACHERS. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 17(6), 8894-8903.
4. Barchinoy, K., Sevarakhon, S., & Mukhammadkodir, Y. (2021). EFFECTIVE METHODS OF TEACHING FINE ARTS AND DRAWING AT SCHOOL.
5. Barchinoy, K. (2019). Problems of Improving Artistic Perception of Future Art Teachers. *Cross-Cultural Communication*, 15(4), 79-82.
6. Qurbonova, B. (2021). The history of visual art and its importance in people life. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(2), 1558-1561.
7. Kakharovna, A. M., Tadjimatovich, Y. M., Rakhmatovich, S. O., & Mirzahamdorova, Q. B. (2021). Modern Approaches to the Teaching of Fine Arts. *Solid State Technology*, 64(2), 4250-4254.
8. Nodirjon, M., Abdusalom, M., & Ozodbek, S. (2021). TECHNOLOGIES OF TEACHING FINE ARTS WITH MODERN METHODS.
9. Zulfiya, B., Rakhmonali, S., & Murodjon, K. (2021). A BRIEF HISTORY OF THE DEVELOPMENT AND TEACHING OF DRAWING SCIENCE IN UZBEKISTAN.
10. Nazokat, A., Ibrokhim, Y., & Makhpuzakhon, A. (2021). FACTORS OF DEVELOPMENT OF FINE ARTS.
11. Nazokat, A. (2021). Means of Ensuring the Integrity of the Image and Writing in the Performance of Visual Advertising.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni. – Toshkent, 2019-yil 29-aprel, PF-5712-son.
13. Adilov P., Murodov Sh. Chizma geometriya. – T.: "O'qituvchi", 1988. – 412 b.
14. Asqarova O., M.Xayitboyev, M.Nishonov Pedagogika. – T.: "Talqin", 2008. – 185 b.
15. Ashirboyev E., Ro'ziyev I., Tashimov N. Mutaxassilik fanlarini o'qitish metodikasi. – T.: "Nodirabegim", 2020. – 210 b.

-
16. Azizxojayev N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. O‘quv qo‘llanma. – T.: TDPU, 2003. – 215 b.
17. Golish L.V., Fayzullayeva D.M. Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish: O‘quv-uslubiy qo‘llanma. Innovatsion ta’lim texnologiyalari seriyasi. – T.: “Iqtisodiyot”, 2011. – 206 b.